

Sygn. akt *I ACa 978/19*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej

w składzie:

Przewodniczący- **Sędzia Mariola Głowacka**

Sędziowie: **Małgorzata Gulczyńska**

Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga

Protokolant: **st.sekr.sądowy Kinga Kwiatkowska**

po rozpoznaniu w dniu 21 maja 2021 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. K.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - (...)**

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 5 grudnia 2018 r. sygn. akt XII C 2107/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w pkt 1 ten sposób, że oddala roszczenie o nakazanie;

II. w pozostałym zakresie apelację pozwanego oddala;

III. odrzuca apelację powoda;

IV. nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu Skarbowi Państwa – Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym

Małgorzata Gulczyńska Mariola Głowacka Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga

UZASADNIENIE

Powód J. K. pozwem z dnia 4 grudnia 2017r. skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa - I. N. wniósł o nakazanie pozwanemu usunięcia informacji dotyczącej powoda zawartej na stronie internetowej pozwanego oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 1.000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5 września 2017r. do dnia zapłaty tytułem częściowego zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Pozwany Skarb Państwa - I. N. w odpowiedzi na pozew z dnia 6 marca 2018r. wniósł

o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 5 grudnia 2018r. nakazał pozwanemu, aby usunął dane osobowe powoda w postaci imienia, nazwiska, daty urodzenia i imienia ojca, opublikowane w inwentarzu archiwalnym I. N. - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu pod tytułem „Teczka personalna tajnego współpracownika pseudonim (...) w podzespole „Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w K. (...) (pkt 1), tytułem zadośćuczynienia zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5 września 2017r. do dnia zapłaty (pkt 2), w pozostałej części powództwo oddalił (pkt 3), kosztami procesu obciążył pozwanego i na tej podstawie zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.567 zł (pkt 4).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w 1983r. J. K. odbył półroczne praktyki rolnicze w Królestwie Danii. Po powrocie do kraju został wezwany do (...) w K. celem przesłuchania czy nawiązał na miejscu jakiejkolwiek kontakty. Przesłuchujący powoda oficer poprosił go przy tym o doradzanie mu w sprawach rolniczych. Funkcjonariusz tłumaczył swoją prośbę faktem, że zastępuje w pracy swojego kolegę i nie zna przedmiotowej materii. Zasugerował również, że powyższe informacje mają być udzielone na zasadzie koleżeńskej, niejako w podziękowaniu za możliwość wyjazdu za granicę. Powód spotkał się następnie z tym funkcjonariuszem poza K. i opisał mu funkcjonowanie prowadzonego przez siebie ośrodka i przekazał jego regulamin. Po jakimś czasie ponownie odebrał telefon od funkcjonariusza z prośbą o kolejne spotkanie celem udzielenia informacji. Podczas tego spotkania funkcjonariusz oczekiwał podpisania nieznanymi powodowi dokumentów tłumacząc to niezbędnymi procedurami. Powód nabrał wówczas podejrzeń, że jest zmuszany do tajnej współpracy i odmówił podpisania dokumentów. Podczas kolejnego kontaktu telefonicznego nawiązanego w październiku 1984r. powód stanowczo odmówił współpracy, którą oferowano mu w formie prośby, propozycji korupcyjnej i ostatecznie groźbą. J. K. pokreślił wówczas, że nie życzy sobie więcej kontaktów z funkcjonariuszem, który już więcej do niego nie zadzwonił.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 15 stycznia 2008r., gdy powód pełnił funkcję Sekretarza Urzędu Gminy w K. złożył on oświadczenie lustracyjne. W ramach jego weryfikacji w 2011r. był on przesłuchiwany przez prokuratora, a następnie w dniu

23 lutego 2011r. Prokurator Oddziałowego Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w P. sformułował powiadomienie, że nie znaleziono podstaw do wniesienia do sądu wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego w związku ze złożonym przez powoda oświadczeniem lustracyjnym. Nadto w dniu 2 marca 2011r. wydano postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa o poświadczenie nieprawdy przez funkcjonariuszy Wydziału VI Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w K. w dokumentach dotyczących współpracy powoda z organami bezpieczeństwa państwa w okresie od 3 października 1984r. do 6 listopada 1989r. w K. wobec stwierdzenia nastąpienia przedawnienia karalności ich czynów.

Sąd Okręgowy ustalił, że w sierpniu 2017r. po pozyskaniu stosownej informacji na forum internetowym na stronie internetowej Instytutu Pamięci Narodowej [http:/ \(...\)](http://...) w ramach publikacji „Inwentarz archiwalny” J. K. odnalazł kopię sporządzonej przez Służbę Bezpieczeństwa teczek sugerującą jego współpracę jako tajnego współpracownika o pseudonimie (...). Jednocześnie w publikacji podano imię i nazwisko powoda, datę jego urodzenia oraz imię jego ojca. Z uwagi na nieograniczony dostęp użytkowników Internetu do powołanego wpisu oraz charakter publikacji sugerujący nieprawdziwe informacje o współpracy powoda z Służbą Bezpieczeństwa, powód wezwał pozwanego do usunięcia wpisu oraz zapłaty zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych. Naczelnik Oddziałowego Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w P. pismem z dnia 5 września 2017r. odmówił usunięcia przedmiotowego wpisu jednocześnie informując powoda, że obowiązujące regulacje prawne nie przewidują możliwości usunięcia danych z inwentarza na wniosek osoby zainteresowanej. W zamian zaproponował on zamieszczenie stosownej wzmianki na wniosek powoda

w zbiorze uzupełniającym, jednak informacja o uzupełnieniu wpisu przez powoda wyświetlałaby się wówczas na stronie jako informacja odrębna tj. pod osobnym linkiem uzyskiwano by dostęp do teczek współpracy nie znajdując

na niej adnotacji o nieprawdziwym charakterze wpisu, a w osobnym linku znalazłby się odnośnik do informacji o złożeniu uzupełnienia przez powoda.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód jest osobą znaną w swoim miejscu zamieszkania - mieście K.. W okresie postępowania lustracyjnego był on zatrudniony na stanowisku dyrektora zakładu budżetowego - Miejskiego Zakładu (...) w K. w którym objął stanowisko Prezesa Zarządu po przekształceniu wymienionego podmiotu w Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością i które to stanowisko pełnił do 2015r. W międzyczasie był on również członkiem rady nadzorczej Miejskiego Zakładu (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. oraz jej przewodniczącym, nadto otrzymał Medal Miasta K. oraz odznaczenie za zasługi dla miasta K., a w 2016r. zyskał dużą rozpoznawalność w mieście jako pełnomocnik inicjatora referendum lokalnego. Jednocześnie zainicjowana poprzez postępowanie lustracyjne kwestia rzekomej współpracy powoda z organami Służby Bezpieczeństwa realnie wpłynęła na jego wizerunek osoby publicznej i w ten sposób utrudniała i do dziś utrudnia mu działalność społeczną m.in. powód nie podjął planowanej kampanii o objęcie posady burmistrza w 2010r. Nadto od 2015r. powód pozostaje bez pracy, a znalezienie nowego stanowiska jest utrudnione z uwagi na panującą o nim opinię byłego tajnego współpracownika. Niniejszy wizerunek legł również u podstaw odmowy decyzji o współpracy z partią polityczną. Równocześnie powód skonfrontował się z negatywnym odbiorem społecznym otaczających go osób m.in. zerwaniem kontaktu ze znajomymi pełniącymi funkcje publiczne, krytycznymi ocenami rodziny i negatywnymi komentarzami na forum internetowym dla mieszkańców K. i okolic.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej części.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał art. 23 k.c. i art. 24 § 1 k.c.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że w niniejszej sprawie kwestią sporną pozostawało czy działanie pozwanego stanowiło naruszenie dóbr osobistych powoda, który działając na mocy art. 5 ustawy z dnia 18 marca 2010r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2010r. Nr 79 poz. 522) oraz ustawy z dnia 29 kwietnia 2016r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016r. poz. 749) sporządził Inwentarz Archiwalny w treści którego zamieścił informację, iż Służba Bezpieczeństwa założyła teczkę tajnemu współpracownikowi o pseudonimie (...) publikując równocześnie imię i nazwisko powoda, datę jego urodzenia oraz imię jego ojca,

Sąd Okręgowy wskazał, że w pierwszej kolejności należało określić czy działanie pozwanego narusza dobra osobiste powoda w postaci dobrego imienia – jakkolwiek Sąd pierwszej instancji miał na względzie, iż samo ustalenie naruszenia dóbr osobistych powoda przez pozwanego nie stanowiło osobnego żądania powództwa. W tym kontekście powód wskazywał, że na stronie internetowej [http:// \(...\)](http://...) umieszczone są informacje, które sugerują, że był on tajnym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa o pseudonimie (...), a to mimo, że postanowieniem z dnia 2 marca 2011r. odmówiono wszczęcia śledztwa o poświadczenie nieprawdy przez funkcjonariuszy Wydziału VI Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w K. w dokumentach dotyczących współpracy powoda z organami bezpieczeństwa państwa w latach 1984-1989 wobec stwierdzenia nastąpienia przedawnienia karalności ich czynów, a w konsekwencji, że powód, złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, że nie współpracował z organami Służby Bezpieczeństwa. Wreszcie informacja na stronach internetowych Instytutu Pamięci Narodowej jest dostępna dla nieograniczonej liczby odbiorców.

Sąd Okręgowy w okolicznościach niniejszej sprawy uznał, że dobra osobiste powoda w postaci dobrego imienia zostały przez pozwanego naruszone wskazanym w wyroku wpisem. Nietrafna jest bowiem argumentacja pozwanego, iż przedmiotowy zapis archiwalny nie zawiera żadnych określeń ocennych, zatem nie może naruszać dóbr osobistych powoda. Sąd wskazał, że wypowiedzi, które rozpatrywane są jako naruszające cześć osoby fizycznej mogą mieć charakter zarówno opisowy, jak i oceniający, przy czym wypowiedzi opisowe mogą podlegać ocenie z punktu widzenia prawdy lub fałszu, podczas gdy wypowiedzi oceniające są w zasadzie jedynie opinią wypowiadającego taką ocenę i

nie mogą być rozpatrywane jako prawdziwe czy fałszywe (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 listopada 2019r., sygn. akt

IACa 356/19). W konsekwencji, skoro informacje zawarte na stronie internetowej pozwanego mają charakter opisowy, mogą być one oceniane w kategoriach zgodności z prawdą. Mając przy tym na uwadze, iż pozwany nie znalazł podstaw do uznania, że J. K. nawiązał współpracę z Służbą Bezpieczeństwa, przeciwnie w sposób nie budzący wątpliwości stwierdził, żeteczka powoda została sfałszowana, nie powinno ulegać wątpliwości, iż umieszczenie teczki osobowej powoda bez odpowiedniej adnotacji o możliwym jej sfałszowaniu, a w konsekwencji możliwe posądzenie powoda o współpracę z organami bezpieczeństwa, zwłaszcza w wypadku osoby, która angażuje się w działalność publiczną i piastuje stanowiska o charakterze samorządowym, narusza dobra osobiste tej osoby w postaci dobrego imienia. Zdaniem Sądu Okręgowego trafnie wskazuje powód, iż umieszczenie we wskazanych wpisach archiwalnych informacji zawierających jego nazwisko, datę urodzenia oraz imię ojca, kreuje wrażenie, iż umieszczona informacja jest informacją prawdziwą w szczególności mającą na względzie powagę Instytucji, którą jest Instytut Pamięci Narodowej.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji błędnie zarzucił pozwany, że przedmiotowy wpis nie mógł naruszyć dóbr osobistych powoda, gdyż inwentarz jest przewodnikiem po zasobach archiwalnych, a korzystający może się zapoznać z komunikatem, że jest to informacja archiwalna i stanowi ona jedynie informację, że materiały dotyczące danej osoby znajdują się w odpowiednich teczkach. Sąd uznał, że nie sposób przyjąć, że przeciętny odbiorca - na co wskazują również powołane przez powoda opinie formułowane na forum internetowym - po uzyskaniu takiej informacji jak wskazana w zapisie archiwalnym będzie podejmował dalsze czynności związane z jej zweryfikowaniem szczególnie wobec społecznego przeświadczenia o rzetelności dokumentów publikowanych przez Instytut Pamięci Narodowej.

Sąd Okręgowy wskazał, że kolejną kwestią wymagającą wyjaśnienia w niniejszym postępowaniu była przesłanka bezprawności naruszenia dobra osobistego. Sąd uznał, że w okolicznościach niniejszej sprawy działanie pozwanego było bezprawne. W tym kontekście Sąd pierwszej instancji wskazał, że publikacja inwentarza archiwalnego wprawdzie stanowiła obowiązek ustawy Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej wynikający z ustawy o Instytucji Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (dalej: ustawa o IPN), jednak decyzja, że publikacja niniejszego inwentarza będzie dokonywana na stronie internetowej administrowanej przez pozwanego, jak i forma tej publikacji została określona odpowiednimi uchwałami Rady Instytutu Pamięci Narodowej i następnie Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej. W szczególności przepisy ustawy z dnia 18 marca 2010r. o zmianie ustawy o Instytucji Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2010r Nr 79, poz. 522) nie przewidywały zamieszczania w opisie jednostek archiwalnych jakichkolwiek danych osobowych. Sąd uznał, że zamieszczenie w internetowym, ogólnodostępnym inwentarzu Instytutu Pamięci Narodowej danych osobowych osoby przypisanej do danej jednostki archiwalnej odbyło się bez ważnej podstawy prawnej, co w konsekwencji oznacza, że nastąpiła bezprawna ingerencja w dobra osobiste takiej osoby. Zdaniem Sądu nie ma przy tym podstaw do przyjęcia, że uchwała Rady Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, która ustaliła, że właśnie w takiej formie powinna być publikowana strona archiwalna, stanowi źródło prawa. Jest ona aktem wewnętrznym tej jednostki i może być ona uznana za legalną tylko w takim zakresie, w jakim treść uchwały miała oparcie we właściwym przepisie ustawy i jednocześnie nie naruszała innych obowiązujących aktów prawnych.

Równocześnie Sąd pierwszej instancji wskazał, na co zwraca się uwagę w orzecznictwie, że publikacja wydawnictw opartych na zgromadzonych materiałach archiwalnych, będąca realizacją badawczych i edukacyjnych funkcji Instytutu Pamięci Narodowej, mimo działania w ramach porządku prawnego, nie stanowi okoliczności bezwzględnie wyłączającej bezprawność naruszenia dóbr osobistych (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2013r. sygn. akt II CSK 208/12). Nadto powołanie się na okoliczność wyłączającą bezprawność, polegającą na działaniu w ochronie uzasadnionego interesu, bądź w ramach porządku prawnego może być niewystarczającą podstawą ekskulpującą w wypadku wykazania niezgodności twierdzenia dotyczącego danego faktu z prawdą, a w sytuacji, gdy dochodzi do takiej

kolizji należy przypisać pierwszeństwo prawdzie materialnej (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2000r., sygn. akt II CKN 670/08; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 grudnia 2013r., sygn. akt I ACa 433/13).

Sąd Okręgowy podkreślił przy tym, że forma w jakiej publikowana jest strona archiwalna w szczególności informacje, jakie są wskazane w jej treści, nie uwzględniają sytuacji osoby takiej jak powód, która była najpierw posądzona o współpracę z Służbą Bezpieczeństwa, a następnie pozytywnie zlustrowana. W tym kontekście Sąd Okręgowy pobocznie przywołał, że jeśli uchwalenie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej miało na celu m.in. powinność zadośćuczynienia przez nasze Państwo wszystkim pokrzywdzonym przez Państwo łamiące prawa człowieka (vide: preambuła do niniejszej ustawy), to jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego należy ocenić podawanie na stronie internetowej informacji sugerujących współpracę osób w sytuacji analogicznej do powoda z organami bezpieczeństwa (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 listopada 2019r. sygn. akt I ACa 356/19).

Sąd pierwszej instancji nie podzielił również stanowiska strony pozwanej, że powód nie skorzystał z przysługującego mu na gruncie art. 35b ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej uprawnienia do uzupełnienia opublikowanych dokumentów. Sąd wskazał, co trafnie podnosi się w judykaturze, że brak odpowiedzi osoby, dla której Instytut Pamięci Narodowej prowadzi zbiór dokumentów, na pouczenie

o możliwości załączenia do niego własnych uzupełnień, sprostowań, uaktualnień, wyjaśnień czy dokumentów nie może być kwalifikowane jako wyrażenie blankietowej zgody na publikację zebranych dokumentów naruszających dobra osobiste (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2013r. sygn. akt II CSK 208/12). Nadto Sąd Okręgowy podkreślił, iż - co wykazało przesłuchanie w charakterze świadka R. K. - wpis inwentarzowy odnoszący się do złożonego sprostowania nie jest zamieszczany przy opisie teczki, której dotyczy, lecz jako odrębna jednostka w inwentarzu (odrębna pozycja). Zdaniem Sądu Okręgowego takie rozwiązanie wciąż stanowiłoby naruszenie dóbr osobistych powoda, bowiem zapoznanie się z jego sprostowaniem wymagałoby pozyskania osobnej informacji, a nie stanowiło korektę na nośniku danych sugerujących informacje nieprawdziwe. Sąd Okręgowy podkreślił, że taka konstrukcja inwentarza prowadzi w oczywisty sposób do pokrzywdzenia osób dla których Służba Bezpieczeństwa założyła teczkę fikcyjne, a które nigdy nie podjęły z nią współpracy.

Dalej Sąd pierwszej instancji wskazał, że jeśliby nawet przyjąć, iż delegacja zawarta w w/w ustawie dawała Instytutowi Pamięci Narodowej podstawy do takiej, dowolnej konstrukcji inwentarza, to w tym zakresie w/w przepis art. 5 cyt. ustawy z dnia 18 marca 2010r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu należałoby uznać za niekonstytucyjny. Sąd zwrócił uwagę, że ustawą z dnia 18 października 2006r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2006r. Nr 218 poz. 1592) do ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej został dodany art. 52a określający zadania Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej. Powyższy przepis wśród zadań Biura wskazywał w punkcie 5 przygotowywanie i publikowanie katalogów zawierających dane osobowe osób wobec których zachowały się dokumenty wytworzone przez daną osobę lub przy jej udziale w związku z czynnościami wykonywanymi w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji lub z których treści wynika, że dana osoba była traktowana przez organy bezpieczeństwa jako tajny informator lub pomocnik przy operacyjnym zdobywaniu informacji, zobowiązała się do dostarczania informacji organowi bezpieczeństwa państwa lub świadczenia takiemu organowi jakiegokolwiek pomocy w działaniach operacyjnych lub realizowała zadania zlecone przez organ bezpieczeństwa państwa, a w szczególności dostarczała temu organowi informacji. Sąd Okręgowy podkreślił, że powyższy przepis, który wprost dopuszczał publikację danych osobowych w szczególności imienia, nazwiska i daty urodzenia w dniu 15 maja 2007r. utracił moc wobec publikacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007r., sygn. akt K 2/07. Wyrokiem tym Trybunał Konstytucyjny uznał bowiem, że niniejszy przepis, w ówczesnym brzmieniu, jest niezgodny z art. 2, art. 30, art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1 i 3 Konstytucji w związku z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. W uzasadnieniu do tego wyroku Trybunał Konstytucyjny wskazał w szczególności, że środki demontażu dziedzictwa po byłych totalitarnych ustrojach komunistycznych dają się pogodzić z ideą demokratycznego państwa prawa tylko wtedy, gdy - pozostając w zgodzie z wymaganiami państwa opartego na rządach prawa - będą skierowane przeciwko niebezpieczeństwom grożącym podstawowym prawom człowieka oraz procesowi demokratyzacji, iż Konstytucja statuuje prawo dostępu każdego

do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych (art. 51 ust. 3) oraz prawo żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą (art. 51 ust. 4). Nadto w uzasadnieniu podniesiono, iż konstytucyjne prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą (art. 51 ust. 4 Konstytucji) będące nawiązaniem do prawa do prywatności z art. 47 Konstytucji i rozwinięciem go, nie może być skutecznie ograniczone ustawowo do pewnej kategorii osób, a wskazana autonomia informacyjna ma, ze względu na gwarancyjny charakter prawa do ochrony prawnej czci i dobrego imienia, bezwzględny zakres stosowania i może podlegać ograniczeniom wyłącznie ze względów wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Wskazano również, że żaden interes państwa nie może sankcjonować i usprawiedliwiać zachowywania w urzędowych dokumentach i zbiorach danych informacji nieprawdziwych, niepełnych czy zebranych w sposób sprzeczny z ustawą. Określono również, że z samej potrzeby ujawniania informacji zawartych w archiwach zawierających dokumenty aparatu bezpieczeństwa nie wynika, iż w imię tego celu można i należy konstytucyjnie aprobować ujawnianie każdej informacji zawartej w archiwach, bowiem pełne ich ujawnienie narusza konstytucyjną zasadę autonomii informacyjnej, której konstytucyjny mechanizm określają art. 47 i art. 51 Konstytucji. Państwo może przecież zbierać, gromadzić, a także udostępniać tylko te informacje o obywatelach, które są niezbędne w demokratycznym państwie prawnym, zaś jednostka ma prawo do ochrony prawnej swego życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia, a także do prostowania informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą. Wskazano także, że osoby objęte ujawnieniem danych w postaci powszechnie dostępnej listy katalogowej (katalog przewidziany w art. 52a pkt 5 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej) doznają dyskryminacji (zgodnie z treścią art. 32 ust. 2 Konstytucji) w zakresie ochrony ich prywatności (art. 47 Konstytucji), ponieważ zezwala się wobec nich na publiczne wykorzystanie danych zebranych w sposób naruszający prawo przez aparat państwa totalitarnego, odmawiając zarazem na skutek ukształtowania mechanizmu gwarancyjnego korzystania z gwarancji zawartej w art. 51 ust. 4 Konstytucji. Nadto - z tych samych przyczyn – istnienie załącznika pozostaje w sprzeczności z zasadą zakazu udostępniania informacji o obywatelach innych niż tylko „niezbędne” w demokratycznym państwie prawnym (art. 51 ust. 2 Konstytucji), co występuje szczególnie wyraźnie w odniesieniu do osób tylko ewidencjonowanych, wobec których nie zachowały się żadne inne dane (informacje o przebiegu pracy, służby lub współpracy).

Sąd Okręgowy podkreślił, że miał na względzie, iż powyższe argumenty Trybunału Konstytucyjnego odnoszą się do przepisów poddanych wówczas ocenie Trybunału, jednak wskazał, iż inwentarz internetowy stworzony w kształcie przyjętym przez pozwanego rodzi skutki zbliżone do tych, jakie miała wywołać powyższa regulacja prawna uznana przez Trybunał Konstytucyjny za niekonstytucyjną. Publikuje on bowiem opis zawierający informację o treści „teczka personalna tajnego współpracownika” wraz z pseudonimem oraz danymi osobowymi (imię, nazwisko, imię ojca, data urodzenia) osób, dla których Służba Bezpieczeństwa założyła teczki. W ocenie Sądu pierwszej instancji w ten sposób Instytut Pamięci Narodowej sugeruje odbiorcom, że osoby te współpracowały z tamtym systemem. Sąd Okręgowy podkreślił, że tak prowadzony inwentarz nie ogranicza się do podania informacji niezbędnych do identyfikacji danej jednostki archiwalnej. Wówczas wystarczyłyby przecież sygnatury, dane podmiotu, który wytworzył dokumenty archiwalne oraz pseudonim. Podając dodatkowo dane osobowe Instytut Pamięci Narodowej faktycznie wywołuje swoim inwentarzem w odbiorze społecznym efekt zbliżony do katalogów, które przewidywał niekonstytucyjny i usunięty przez Trybunał Konstytucyjny z porządku prawnego art. 52a pkt 5 ustawy, rozpowszechnia bowiem dane pozwalające ogółowi odbiorców zidentyfikować konkretną osobę fizyczną i jednocześnie wywierające wrażenie, że potwierdzone są informacje co do jej statusu tajnego współpracownika służb PRL (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 września 2020r. I ACa 111/20).

Zdaniem Sądu pierwszej instancji nie można pomijać, że wpisy naruszające dobra osobiste powoda znajdują się na stronach archiwalnych, o charakterze badawczym. Mając to na względzie Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo w taki sposób, że nakazał pozwanemu, aby usunął dane osobowe powoda w postaci imienia, nazwiska, daty urodzenia i imienia ojca, opublikowane w inwentarzu archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu pod tytułem „Teczka personalna tajnego współpracownika pseudonim (...) w podzespolu „Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w K. 1983-1990”, o czym orzekł w punkcie 1 sentencji wyroku.

W ocenie Sądu modyfikacja przedmiotowego wpisu w wymieniony sposób pozwoli usunąć skutki naruszenia dóbr osobistych powoda.

Jednocześnie jako zbyt daleko idące Sąd Okręgowy ocenił żądanie powoda usunięcia wszelkich danych i z tego względu oddalił powództwo w tym zakresie, o czym orzekł w punkcie 3 wyroku.

Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy stwierdził, że krzywda powoda została wywołana rozpowszechnieniem w Internecie

i utrzymywaniem przez wiele lat zapisu sugerującego jego tajną współpracę z Służbą Bezpieczeństwa i to pomimo, że ta sama instytucja stwierdziła wcześniej, że teczka powoda jest sfalszowana. Krzywda ta została nadto pogłębiona brakiem działań pozwanego, aby zaprzestać dalszego naruszania jego dóbr osobistych. Doznaną krzywdę pogłębia przy tym poczucie bezradności powoda. Z jednej strony jego oświadczenie lustracyjne zainicjowało śledztwo w sprawie poświadczenia nieprawdy przez funkcjonariuszy Wydziału VI Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w K., w dokumentach dotyczących współpracy powoda z organami bezpieczeństwa państwa w latach 1984-1989 w K., którego wszczęcia odmówiono wobec stwierdzenia nastąpienia przedawnienia karalności ich czynów, a z drugiej strony pozwany, pomimo sprzeciwu powoda nadal utrzymuje opis teczek powoda na swojej stronie internetowej w niezmienionym kształcie. W konsekwencji Sąd pierwszej instancji uznał, że żądane przez powoda zadośćuczynienie w wysokości 1.000 zł jest kwotą całkowicie uprawnioną, wręcz symboliczną mając na względzie rodzaj naruszonego dobra, głębokość naruszenia i jego długotrwałość, nadto brak dobrej woli po stronie pozwanego, aby w sposób skuteczny skorygować zapiski internetowego inwentarza tak, aby nie godziły one w dobre imię powoda.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie od powyższej kwoty Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. w związku

z art. 455 k.c. Roszczenie zostało zgłoszone pozwanemu pismem z dnia 29 sierpnia 2017r., które wpłynęło do pozwanego w dniu 5 września 2017r. Mając to na względzie Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5 września 2017r. do dnia zapłaty, o czym orzekł w punkcie 2 wyroku.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o art. 98 k.p.c. i art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. Powód wygrał proces w przeważającej części. Mając to na względzie Sąd Okręgowy kosztami postępowania obciążył pozwanego i zasądził od niego na rzecz powoda kwotę 1.567 zł.

Apelacje od powyższego wyroku wniosły obie strony niniejszego postępowania.

Powód J. K. wywiódł apelację uzupełnioną w piśmie z dnia 18 marca 2021r. zaskarżając wyrok w pkt 2 w zakresie braku rozstrzygnięcia o żądaniu powoda dotyczącego orzeczenia, iż kwota 1.000 zł stanowi częściowe zadośćuczynienie. Zaskarżonemu wyrokowi powód zarzucił:

- 1) naruszenie art. 448 k.c. poprzez zasądzenie kwoty zadośćuczynienia w wysokości rażąco niskiej w odniesieniu do rzeczywistego zakresu naruszenia dóbr osobistych powoda, które trwa nadal, a nawet uległo intensyfikacji,
- 2) nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji poprzez brak odniesienia się do żądania powoda o orzeczenie, że kwota 1.000 zł ma stanowić kwotę zadośćuczynienia częściowego.

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zmianę orzeczenia w pkt 2 poprzez nadanie mu brzmienia: „tytułem częściowego zadośćuczynienia zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5 września 201 r. do dnia zapłaty” oraz zmianę wyroku w pkt 3 i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od powyższego wyroku uzupełnioną w piśmie z dnia 5 marca 2021r. wywiódł pozwany Skarb Państwa - Instytut Pamięci Narodowej zaskarżając wyrok w części tj.:

- w zakresie pkt 1 nakazującym usunięcie danych osobowych powoda wskazanych w wyroku, a opublikowanych w inwentarzu archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu,
- w pkt 2 w zakresie zasadzającym zadośćuczynienie w wysokości 1.000 zł,
- w pkt 4 w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach sądowych.

Zaskarżonemu wyrokowi pozwany zarzucił nieważność postępowania z uwagi na pozbawienie strony pozwanej możliwości obrony swoich praw, tj. art. 379 pkt 5 k.p.c. poprzez brak doręczenia stronie pozwanej odpisu wyroku pomimo złożonego w dniu 11 grudnia 2018r. wniosku o doręczenie wyroku Sądu pierwszej instancji wraz z uzasadnieniem oraz brak sporządzenia uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 5 grudnia 2018r. w sprawie w której wymagał tego trudny charakter prawny sprawy.

Pozwany zarzucił nadto naruszenie przepisów prawa procesowego tj.:

- 1) art. 331 § 1 k.p.c. poprzez brak doręczenia pozwanemu Skarbowi Państwa w odpowiedzi na złożony przez niego wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, sentencji wyroku Sądu pierwszej instancji,
- 2) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez zaniechanie wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie ustalenia faktów, które Sąd pierwszej instancji uznał za udowodnione, dowodów na których się oparł oraz przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, co uniemożliwia dokonanie oceny toku wywodu, który doprowadził do wydania orzeczenia,
- 3) art. 233 §1 k.p.c. poprzez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego, co w konsekwencji doprowadziło Sąd pierwszej instancji do błędnego przyjęcia, że działanie pozwanego Skarbu Państwa naruszyło dobra osobiste powoda, powód doznał krzywdy w związku z działaniem pozwanego Skarbu Państwa, istnieje związek przyczynowy pomiędzy działaniem pozwanego Skarbu Państwa a rzekomą krzywdą powoda,
- 4) art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c., które miało istotny wpływ na wynik sprawy i w konsekwencji bezpodstawne przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji, że powód wykazał naruszenie jego dóbr osobistych w związku z działaniem pozwanego Skarbu Państwa, powstanie krzywdy oraz jej wysokość rzekomo pozostającą w adekwatnym związku przyczynowym z działaniami pozwanego Skarbu Państwa.

Pozwany zarzucił nadto naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

- 1) art. 176 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP poprzez naruszenie konstytucyjnego prawa do sądu w tym zasady sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy oraz prawa do informowania, polegające na braku sporządzenia uzasadnienia wyroku Sądu pierwszej instancji oraz doręczenia pozwanemu przez Sąd Okręgowy w Poznaniu wyłącznie informacji o braku możliwości sporządzenia uzasadnienia bez doręczenia odpisu wyroku Sądu pierwszej instancji z dnia 5 grudnia 2018r.,
- 2) art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji, że działanie pozwanego Skarbu Państwa polegające na opublikowaniu inwentarza archiwalnego zgodnie z zobowiązaniem ustawowym stanowiło działanie bezprawne, a tym samym stanowiło przesłankę odpowiedzialności pozwanego Skarbu Państwa w rozumieniu art. 24 §1 k.c. i art. 448 k.c. za naruszenie dóbr osobistych,

3) art. 23 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji, że działanie pozwanego Skarbu Państwa polegające na opublikowaniu inwentarza archiwalnego stanowiło naruszenie dóbr osobistych powoda,

4) art. 23 k.c. i art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

w zw. z art. 6 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i nakazanie pozwanemu Skarbowi Państwa usunięcie danych osobowych powoda opublikowanych w inwentarzu archiwalnym, jak również zasądzenie kwoty tytułem zadośćuczynienia pomimo braku wykazania przez powoda faktu naruszenia dóbr osobistych w związku z opublikowaniem inwentarza archiwalnego, powstania i wysokości doznanej przez powoda krzywdy,

5) art. 28a ust. 2 pkt 3 ustawy z 18 grudnia 1998r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w zw. art. 5 ustawy z 18 marca 2010r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu poprzez ich niezastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, że działanie pozwanego Skarbu Państwa nie ma ważnej podstawy prawnej w obowiązujących przepisach prawa, co w konsekwencji oznacza, że nastąpiła bezprawna ingerencja w dobra osobiste powoda,

6) art. 53 ustawy z 18 grudnia 1998r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, że podejmowanie przez Instytut Pamięci Narodowej działań polegających na publikowaniu inwentarza archiwalnego nie stanowi okoliczności bezwzględnie wyłączającej bezprawność naruszenia dóbr osobistych,

7) art. 28a ust. 2 pkt 3 ustawy z 18 grudnia 1998r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji nakazanie pozwanemu Skarbowi Państwa usunięcia danych osobowych powoda w postaci imienia, nazwiska, daty urodzenia i imienia ojca opublikowanych w inwentarzu archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu pod tytułem „Teczka personalna tajnego współpracownika pseudonim (...) P. w podzespole Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w K. 1983-1990”,

8) art. 5 ustawy z 18 marca 2010r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu poprzez jego niewłaściwą wykładnię i w konsekwencji uznanie wskazanego przepisu za niekonstytucyjny.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa także w zaskarżonym zakresie,

tj. w zakresie pkt 1 i 2 oraz o zasądzenie od powoda kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej za obie instancje według norm przepisanych lub o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Powód J. K. w odpowiedzi na apelację wniósł o oddalenie apelacji pozwanego jako bezzasadnej oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów związanych z postępowaniem apelacyjnym w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany Skarb Państwa - Instytut Pamięci Narodowej w odpowiedzi na apelację wniósł o odrzucenie apelacji wniesionej co do rozstrzygnięcia z pkt 2 zaskarżonego wyroku, oddalenie apelacji wniesionej co do rozstrzygnięcia z pkt 3 zaskarżonego wyroku oraz

o zasądzenie od powoda kosztów postępowania na rzecz Skarbu Państwa w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja powoda podlegała odrzuceniu, a apelacja pozwanego zasługiwała na częściowe uwzględnienie.

Jak chodzi o apelację pozwanego to na dzień ogłoszenia zaskarżonego wyroku Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz trafnie określił ich prawne konsekwencje. Niemniej jednak z uwagi na wejście w życie w dniu 12 czerwca 2019r. ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019.992) dalej jako „ustawa nowelizująca” wyrok Sądu pierwszej instancji w zakresie pkt 1 został zmieniony. Sąd Apelacyjny kierując się dyrektywą z art. 316 k.p.c. jest bowiem obowiązany brać za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy oraz uwzględnił zmianę stanu prawnego mającą miejsce po wydaniu zaskarżonego rozstrzygnięcia. Na skutek wejścia w życie powyższej ustawy nowelizującej w ustawie z dnia 18 grudnia 1998r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, dalej jako „ustawa o IPN” wprowadzono przepis art. 28a ust. 1 zgodnie z którym Instytut Pamięci Narodowej publikuje na stronie internetowej inwentarz archiwalny zawierający opis całego zasobu na poziomie jednostki archiwalnej w sposób pozwalający na identyfikację zagadnień lub osób, których dotyczą dokumenty. Z kolei w myśl art. 28a ust. 2 pkt 3 tejże ustawy nowelizującej opis jednostki archiwalnej zawiera tytuł jednostki archiwalnej identyfikujący rodzaj materiałów archiwalnych ze wskazaniem danych osobowych osób, takich jak imię, nazwisko, data urodzenia, imię ojca, bądź zagadnień, których dotyczą.

W konsekwencji powyższa ustawa nowelizująca uprawnia Instytut Pamięci Narodowej do umieszczenia w publikacji danych osobowych powoda. Zamieszczenie tych danych w inwentarzu na stronie internetowej pozwanego stanowi realizację zadań ustawowych Instytutu Pamięci Narodowej oraz obecnie tj. od dnia 12 czerwca 2019r. nie może zostać uznane za działanie bezprawne. Żądanie więc powoda o nakazanie usunięcia informacji zawartych na stronie internetowej Instytutu Pamięci Narodowej obejmujących jego imię, nazwisko, datę urodzenia i imię ojca w inwentarzu archiwalnym na stronie internetowej pozwanego na skutek wyżej wskazanej ustawy nowelizującej nie mogło zostać uwzględnione, gdyż nie jest działaniem bezprawnym, lecz mającym swoje uzasadnienie w przepisie ustawy. Dla uzyskania zaś ochrony na podstawie przepisów o ochronie dóbr osobistych powód zobowiązany był wykazać obok naruszenia dobra osobistego także bezprawność działania pozwanego. Pozwany powyższą kwestię podniósł w piśmie procesowym z dnia 5 marca 2021r. stanowiącym uzupełnienie apelacji, jednakże powód w dalszym toku postępowania apelacyjnego do tego zarzutu w ogóle się nie odniósł. Jednocześnie powód w trakcie postępowania apelacyjnego nie zmienił swojego roszczenia

o nakazanie, a Sąd Apelacyjny będąc związany art. 321 k.p.c. nie mógł orzekać ponad żądanie. Wobec powyższego na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 oraz oddalił roszczenie powoda o nakazanie.

Zważyć przy tym należy, że wyżej cytowany przepis art. 28 a ust. 1 i ust. 2 pkt 3 nie ma mocy wstecznej wobec czego nie uchyla bezprawności zachowania naruszającego dobra osobiste powoda, którego dopuścił się pozwany w okresie przed wejściem w życie ustawy nowelizującej (vide: uzasadnienie do wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 września 2020r., sygn. akt I ACa 111/20). Mając więc na względzie bezprawność tegoż naruszenia oraz zgodność z prawem drugiego z żądań powoda tj. o zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie 1.000 zł, Sąd Apelacyjny nie zmienił zaskarżonego wyroku w pozostałym zakresie.

Dalsze zarzuty strony pozwanej nie znalazły więc aprobaty Sądu odwoławczego. W tym zakresie nie można przede wszystkim zgodzić się

z pozwanym, że Sąd pierwszej instancji dopuścił się naruszenia

art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. Powód wykazał, a Sąd pierwszej instancji na podstawie prawidłowo ocenionego materiału dowodowego, bez naruszenia zasad logiki oraz doświadczenia życiowego, poczynił właściwe ustalenia stanu faktycznego, a następnie uznał, że działanie pozwanego było bezprawne i naruszyło dobra osobiste powoda, powód doznał krzywdy w związku z tym działaniem oraz że istnieje związek przyczynowy pomiędzy działaniem pozwanego a tą krzywdą. W istocie, podniesione zarzuty prawa procesowego stanowią zarzuty dotyczące naruszenia przepisów prawa materialnego tj. art. 23 k.c., art. 24 k.c., art. 448 k.c. i winny być ocenione łącznie.

Nie można zgodzić się z pozwanym, że publikowanie przez Instytut Pamięci Narodowej w inwentarzu archiwalnym tytułu jednostek zawierające określenie „tajny współpracownik” nie zawiera informacji ocennych. Oczywistym jest, że dla każdego Polaka określenie „tajny współpracownik” posiada treść pejoratywną, wzbudzającą negatywny wydźwięk wśród odbiorców i ukazujący, że dana osoba współpracowała w okresie PRL ze Służbami Bezpieczeństwa. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu pierwszej instancji, że Zamieszczenie takiej informacji przez pozwanego, która jest powszechnie dostępna w Internecie naruszyła dobre imię powoda. Rację ma strona powodowa wskazując w odpowiedzi na apelację, że bycie współpracownikiem organów bezpieczeństwa Państwa polskiego w latach 1983 – 1990 w świadomości przeważającej części społeczeństwa polskiego zasługuje na bezwzględną dezaprobatę. Jakkolwiek Instytut Pamięci Narodowej ma obowiązek prowadzenia archiwum, to jednakże w sytuacjach takich jak w niniejszej sprawie, mógł opisać materiały archiwalne poprzez dodanie widocznej informacji o sfalszowaniu dokumentów sugerujących współpracę ze Służbami Bezpieczeństwa oraz o przeprowadzeniu postępowania lustracyjnego wykluczającego taką współpracę.

Słusznie więc Sąd pierwszej stwierdził, że powyższe działanie pozwanego wzbudziło uczucie krzywdy u powoda. Sąd Apelacyjny w pełni podziela bowiem pogląd wyrażony przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w uzasadnieniu do cytowanego orzeczeniu z dnia 24 września 2020r. sygn. akt IACa 111/20, iż „bezpodstawne zasugerowanie współpracy z SB jest krzywdzące dla każdego prawnego Polaka”. Samo zamieszczenie fałszywej informacji wzbudziło więc uzasadnione poczucie krzywdy u powoda, bez względu na konsekwencje w jego życiu osobistym, społecznym i zawodowym. Niemniej jednak, wbrew twierdzeniom pozwanego, takie skutki

w życiu powoda również miały miejsce. Z zeznań powoda wynika, że wielokrotnie spotykał się z potępiającymi uwagami na temat jego rzekomej współpracy z SB osób znajdujących się w jego środowisku (m.in. jego bratowej), a niektóre osoby unikają jego towarzystwa (znajoma Pani Prokurator). Powód nie może znaleźć pracy, co z wysokim prawdopodobieństwem jest związane z przedmiotowym wpisem w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej mając na względzie wykształcenie powoda, jego doświadczenie zawodowe, piastowane funkcje. Informacja ta jest powszechnie dostępna i można ją znaleźć w bardzo prosty sposób poprzez wpisanie imienia i nazwiska w wyszukiwarce internetowej. Nie można zgodzić się przy tym

z pozwanym, że pracodawcy nie weryfikują takich wiadomości, gdyż

w dzisiejszych czasach pracodawcy szukają informacji o swoich potencjalnych pracownikach właśnie poprzez Internet. Również wpisy na forum internetowym wskazują (vide: k.56), że na skutek umieszczenia informacji na stronie internetowej pozwanego wśród większości odbiorców panuje przekonanie co do współpracy powoda z SB. Z kolei negatywne komentarze uczestników forum internetowego intensyfikują poczucie krzywdy powoda. Zamieszczenie przez pozwanego przedmiotowej informacji bezsprzecznie naruszyło dobre imię powoda oraz wzbudziło w nim poczucie krzywdy.

Nie można przy tym podzielić zdania apelującego, że art. 53 ustawy o IPN wyklucza bezprawność naruszenia dóbr osobistych powoda, mającego miejsce przed wejściem w życie ustawy nowelizującej. Powyższy przepis zawiera wyczerpującą listę sprawowanych przez Instytut Pamięci Narodowej wśród których wymieniono między innymi udzielanie informacji na temat zgromadzonych dokumentów oraz publikowanie inwentarzy archiwalnych (art. 53 pkt 3 ustawy o IPN). Zadanie ustawowe Instytutu Pamięci Narodowej nie odnosi się wprost do sposobu publikacji danych osobowych tajnych współpracowników, a przede wszystkim nie wyklucza możliwości zawarcia w inwentarzach archiwalnych informacji o sfalszowaniu danej teczki lub o przeprowadzaniu postępowania lustracyjnego wykluczającego jakąkolwiek współpracę z SB pomimo posiadania teczki, jak to miało miejsce w przypadku powoda.

Na uwzględnienie nie zasługiwał także nadto zarzut naruszenia

art. 5 ustawy z dnia 18 marca 2010r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. 2010 Nr 79 poz. 522). Powyższy przepis stanowił podstawę prawną do stworzenia i opublikowania inwentarza, jednakże nie przewidywał możliwości zamieszczenia w opisie danych jednostek archiwalnych jakichkolwiek danych osobowych. Instytut Pamięci Narodowej, przed wejściem w życie art. 28a ustawy nowelizującej, nie miał więc żadnej podstawy prawnej do publikowania danych osobowych

powoda w inwentarzu archiwalnym. Jakkolwiek kontrola konstytucyjna tegoż przepisu dokonana przez Sąd Okręgowy przy posłużeniu się wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007r., sygn. akt K 2/07 może wydawać się zbyt daleko idąca, to jednakże art. 5 ustawy z dnia 18 marca 2010r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej nie stanowił żadnej podstawy prawnej do zamieszczenia danych osobowych powoda w postaci jego imienia, nazwiska, daty urodzenia i imienia ojca w inwentarzu archiwalnym. Ingerencja pozwanego była więc bezprawna oraz naruszała dobre imię powoda.

Zgodzić więc należało się z Sądem pierwszej instancji, że działanie polegające na publikacji w archiwum internetowym informacji o rzekomej współpracy powoda z SB, przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, a więc do 11 czerwca 2019r. było bezprawne oraz naruszyło dobra osobiste powoda.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 21 maja 2021r. strona pozwana cofnęła zarzuty dotyczące nieważności postępowania oraz kwestii nie sporządzenia uzasadnienia wyroku przez Sąd pierwszej instancji. Rozpoznanie zarzutów obejmujących nieważność postępowania oraz art. 331 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. i art. 176 w zw. z art. 45 Konstytucji RP stało się więc bezprzedmiotowe.

Z przedstawionych względów apelacja pozwanego w pozostałym zakresie jako pozbawiona uzasadnionych podstaw podlegała z mocy art. 385 k.p.c. oddaleniu.

Co do apelacji powoda.

Z uwagi na brak interesu prawnego (gravamen) powoda w zaskarżeniu wyroku, apelacja powoda została odrzucona. W pozwie powód wnosił bowiem o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego zadośćuczynienie w kwocie 1.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5 września 2017r. do dnia zapłaty i jego żądanie pieniężne w toku całego postępowania sądowego nie uległo zmianie. Zaskarżenie przez powoda punktu 2 wyroku przy uwzględnieniu, że Sąd Okręgowy uwzględnił żądanie pieniężne powoda w całości, stanowi więc skarżenie korzystnego dla powoda rozstrzygnięcia i w konsekwencji jest pozbawione gravamenu. Wbrew twierdzeniom skarżącego nie było konieczne zaakcentowanie w sentencji wyroku, że zasądzona kwota była należnością częściową. Sąd pierwszej instancji będąc związany granicami żądania pozwu, zgodnie z art. 321 k.p.c. nie orzekł ponad żądanie i uwzględnił roszczenie pieniężne powoda w całości. Z kolei domaganie się zmiany w treści sformułowania zawartego w punkcie 2 wyroku z wyrażenia „tytułem zadośćuczynienia” na „tytułem częściowego zadośćuczynienia” nie może być przedmiotem środka zaskarżenia, a ewentualnie wniosku o uzupełnienie wyroku. Zresztą powód taki wniosek złożył i Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z dnia 11 grudnia 2019r. oddalił wniosek powoda o uzupełnienie wyroku, a powód od tego orzeczenia nie wniósł zażalenia. Okoliczność, że powód domagał się kwoty 1.000 zł jako częściowego zadośćuczynienia wynika zarówno z uzasadnienia do pozwu. Jak i uzasadnienia sporządzonego w niniejszej sprawie przez Sąd Apelacyjny.

G. będąc warunkiem istnienia interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka (vide: uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Cywilna - zasada prawna z dnia 15 maja 2014r., sygn. akt III CZP 88/13). W niniejszej sprawie brak interesu prawnego powoda, a także brak interesu publicznego skutkuje na podstawie art. 373 § 1 k.p.c. odrzuceniem apelacji powoda jako niedopuszczalnej, o czym Sąd Apelacyjny orzekł w pkt III wyroku.

Chociaż apelacja pozwanego została uwzględniona w części to brak było podstaw do zmiany postanowienia o kosztach procesu zawartego w zaskarżonym wyroku. Zmiana rozstrzygnięcia zawartego w pkt 1 wyroku spowodowana była zmianą stanu prawnego mającą miejsce w toku postępowania apelacyjnego. Nie uzasadnia więc ona zmiany rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Z uwagi na szczególny charakter niniejszej sprawy Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu apelacyjnym. Jak już wyżej wskazano powództwo

powoda co do zasady zasługiwało na uwzględnienie, a apelacja pozwanego Skarbu Państwa została częściowo uwzględniona jedynie z uwagi na zmianę stanu prawnego, zaistniałego po wydaniu zaskarżonego wyroku.

Małgorzata Gulczyńska Mariola Głowacka Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga

--	--	--